FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. FEDERICO MANCINI
fremsat den 15. juni 1988 *

Høje Domstol.

1. Denne tvist drejer sig om betingelserne for at anvende justeringskoefficienten på den godtgørelse, der udbetales i henhold til Rådets forordning nr. 1679/85 af 19. juni 1985 om indførelse af særlige midlertidige foranstaltninger vedrørende visse videnskabelige og tekniske tjenestemænds udtræden af tjenesten i De Europæiske Fællesskaber (EFT L 162, s. 1).

De faktiske omstændigheder er følgende. I december 1986 fik Oskar Schäflein, der arbejdede ved Det Fælles Forskningscenter i Ispra, bevilget den førtidige udtræden af tjenesten, som er hjemlet i ovennævnte forordning. På den godtgørelse, han fik udbetalt for januar måned, anvendte Kommissionens tjenestegrene den schweiziske justeringskoefficient, men senere orienterede man Schäflein om, at den italienske justeringskoefficient ville blive anvendt med virkning fra den følgende måned, fordi han tilsyneladende ikke havde flyttet sin bopæl til den helvetiske konføderation. Også denne foranstaltning blev kun af kort varighed. Som resultat af en forhandling i februar mellem eks-tjenestemanden og de ansvarlige i Kommissionen besluttede sidstnævnte nemlig at anvende koefficienten 100, indtil Schäflein havde truffet afgørelse med hensyn til sit valg af bopæl.

Den løsning var sagsøgeren utilfreds med, og han indgav en klage over beregningen af sit tilgodehavende for februar måned på grundlag af den italienske justeringskoefficient (april 1987). Institutionen har ikke truffet afgørelse herom. Derimod indeholdt den et beløb på 3 054,87 SFR i godtgørelsen for april måned, dvs. den sum, som, ifølge den selv, var blevet udbetalt for meget for januar måned som følge af anvendelsen af den schweiziske koefficient.

Ved stævning registreret den 24. september 1987 har Schäflein anfægtet lønsedlerne for februar og marts 1987, idet han har nedlagt påstand om a) annullation af de af Kommissionen foretagne lønberegninger, b) anerkendelse af hans krav på en godtgørelse beregnet på grundlag af justeringskoefficienten for Schweiz, c) domfældelse af Kommissionen til at betale ham forskellen mellem de udbetalte beløb og de beløb, som skyldes ham, herunder de 3 054,87 SFR, som den indeholdt i godtgørelsen for april.

2. Det problem, som Domstolen skal løse, består i at afgøre, om sagsøgeren ved indgivelsen af klagen (15. april 1987) kunne dokumentere, at han havde bopæl i Schweiz. Artikel 3, stk. 3, i forordning nr. 1679/85 bestemmer faktisk, at »godtgørelse... korrigeres med den justeringskoefficient, der er fastsat for det land inden eller uden for Fællesskaberne, hvor den godtgørelsesberettigede *dokumenterer at have bopæl*« (min fremhævelse).

* Oversat fra italiensk.

Schäflein hævder, at han bor i Massagno i kantonen Tessin, og til støtte herfor har han fremlagt: a) en erklæring fra kommunens indbyggertilsyn, udstedt den 5. februar 1987, hvorved det attesteres, at han »ejer og bebor en sekundær bolig på adressen via al Roccolo 20 for sammenhængende perioder under tre måneder og ikke overstigende i alt seks måneder inden for en periode på tolv måneder«, b) to regninger med tilknytning til lejligheden: regningen fra televæsenet for perioden fra 17. oktober til 16. december 1986 og regningen for elektricitet for perioden fra april til september 1986, c) to erklæringer fra henholdsvis broderen Rudolf og en person i hans bekendtskabskreds, som bor i Darmstadt, hvori det bekræftes, at Schäfleins interessecentrum ligger i Schweiz, og at han, når han bor i broderens lejlighed i Gerbrunn (Forbundsrepublikken Tyskland), kun disponerer over et enkelt værelse.

Ifølge sagsøgeren viser denne dokumentation, at han har taget bopæl i Schweiz, hvor han ejer en bolig, med hensyn til hvilken administrationsomkostningerne, herunder lønnen til en husbestyrerinde, lægger beslag på størstedelen af hans midler. Den omstændighed, at han kun opholder sig dér i seks måneder om året og tilbringer de seks andre hos sin broder, skyldes konføderationens love. Som bekendt forbyder de udlændinge under 60 år at bo i Schweiz for længere perioder.

3. Kommissionen mener det modsatte. Den har for det første bemærket, a) at beviset for bopæl, med hensyn til pensionister boende i Schweiz, afhænger af et officielt dokument (opholdstilladelsen), hvis udstedelse aldrig har givet anledning til vanskeligheder, b) at sagsøgeren ikke har bedt Kommissionen om at intervenere hos de schweiziske myndigheder for at udvirke en sådan tilladelse, c) og at de af Schäflein fremlagte dokumenter ikke er tilstrækkelige til at bevise, hvad han hævder, idet de blot viser, at sagsøgeren før sin udtræden af tjenesten havde en »sekundær« bopæl i Massagno.

Mere generelt bemærker sagsøgte, at artikel 3, stk. 3, i forordning nr. 1679/85, på samme måde som vedtægtens artikel 82, med sit udgangspunkt i begrebet »bosiddende« har forudsat, at personerne bor et bestemt sted. Hvis pensionisten har flere opholdssteder, går institutionen ud fra, at han er bosiddende dér, hvor han lever i mindst 185 dage om året. Denne praksis er i øvrigt i overensstemmelse med den regel, som gælder i afledt ret uden for tjenestemandsområdet. Således forstås i artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 83/182 af 28. marts 1983 — om afgiftsfritagelse inden for Fællesskabet ved midlertidig indførsel af visse transportmidler — ved udtrykket »'sædvanligt opholdssted' det sted, hvor en person sædvanligvis opholder sig, det vil sige mindst 185 dage pr. kalenderår, på grund af et privata og erhvervsmæssigt tilhørsforhold...« (EFT L 105, s. 61; se også artikel 6 i Rådets direktiv 83/183 af 28. marts 1983 om afgiftsfritagelse ved privatpersoners endelige indførsel af personlige ejendele fra en medlemsstat, EFT L 105, s. 64).

Imidlertid har sagsøgeren ikke, efter Kommissionens mening, godtgjort at være *bosiddende* i Schweiz i det nødvendige tidsrum. Kommissionen indrømmer, at sagsøgeren muligvis kan antages at bebo sin lejlighed i alt 185 dage, men de bestemmelser, som forbyder ham at blive i konføderationen i mere end tre måneder, tvinger ham til at nå op på denne periode på en måde, som er uforenelig med begrebet bopæl.

4. Kommissionens opfattelse kan ikke tiltrædes. Det må først og fremmest erindres, at ifølge Domstolens praksis ligger bopælen på det sted, hvor den pågældende, med hensigt til at give det en stabil karakter, har etableret det »varige« eller »sædvanlige« centrum for sine interesser (dom af 12. juli 1973 i sag 13/73, Angenieux mod Hakenberg, Sml. s. 935, og dom af 17. februar 1977 i sag 76/76, Di Paolo mod Office national de l'emploi, Sml. s. 315). Jeg skal dernæst fremhæve, at bopælen ikke kan fastlægges på en rent kvantitativ udmåling af den tid, som personen har tilbragt på det ene eller andet lands territorium, hvilket ville indebære anerkendelse af det land som bopælsland, på hvis område han eller hun opholder sig størstedelen af året. Under denne synsvinkel passer kravet om en mindsteperiode på 185 dage, som i øvrigt er fastsat for tilfælde af vidt forskellig karakter, ikke til en situation henhørende under en bestemmelse (artikel 3, stk. 3, i forordning nr. 1679/85), som er uden henvisning til tidsmæssige faktorer.

Som det blev sagt af generaladvokat Trabucchi i forslaget til afgørelse i den ovenfor nævnte sag 13/73 (Sml. 1973, på s. 959-60), skal man ved bestemmelsen af bopælen i de tilfælde, hvor forbindelsen mellem retssubjektets liv og territoriet ikke klart fremgår, »benytte kriterier, som kan tjene til at identificere denne tilknytning, som er mere end et rent midlertidigt ophold, der ikke er karakteriseret ved synlighed, stabilitet, hensigt eller andet«. Bopælen er faktisk ikke blot afhængig af det fysiske ophold på et bestemt sted. Den forudsætter også hensigten til at give dette faktum den kontinuitet, som frembringes af livsstil og vedligeholdelse af normale sociale relationer. Under denne synsvinkel kan et vist tidsforløb altså højst udgøre et indicium for bopæl, men det har ikke karakter af en afgørende omstændighed.

I den konkrete sag finder jeg, at den dokumentation, som Schäflein har fremlagt under klagesagen, er tilstrækkelig til at bevise hans bopæl i Schweiz. Uanset det adjektiv, som de schweiziske myndigheder benytter ved beskrivelsen af hans lejlighed (»sekundær«), og uanset de tidsmæssige grænser, inden for hvilke de tillader ham i denne fase af sit liv at opholde sig i konføderationen, forekommer det mig ubestrideligt, at sagsøgeren, da han forlod tjenesten, havde det varige centrum for sine interesser i denne stat. Det bør bl. a. noteres, at Kommissionen indrømmer at have haft kendskab til den flytning til Massagno, som sagsøgeren foretog i 1981.

5. På grundlag af samtlige foranstående overvejelser foreslår jeg Domstolen at give Oskar Schäflein medhold i hans søgsmål af 24. februar 1987 mod Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og følgelig at:

a) annullere lønsedlerne for månederne februar og marts 1987;

b) statuere, at sagsøgeren siden februar 1987 har haft krav på en godtgørelse i henhold til artikel 3 i forordning nr. 1679/85, som skal beregnes på grundlag af den for Schweiz fastsatte justeringskoefficient;

c) dømme Kommissionen til at betale sagsøgeren forskellen mellem den faktisk anviste godtgørelse og den godtgørelse, som han har ret til ved en beregning af lønnen ved hjælp af en anden justeringskoefficient.

Jeg foreslår endvidere Domstolen at afgøre omkostningsspørgsmålet i overensstemmelse med reglen om, at omkostningerne bæres af den tabende part.